

ПРОТОКОЛ
О ПОСТУПАЊУ У СЛУЧАЈЕВИМА ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА МЕЂУ ДЈЕЦОМ И МЛАДИМА У
ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ СИСТЕМУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Бања Лука, март 2019. године

САДРЖАЈ

УВОД	3
1. ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ ПРОТОКОЛА.....	3
2. ДЕФИНИЦИЈА НАСИЉА	3
3. ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ИНСТИТУЦИЈА	5
А/ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНЕ УСТАНОВЕ	5
Б/ ПОЛИЦИЈА.....	7
4. ОБЛИЦИ И НАЧИНИ САРАДЊЕ	8
5. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ И ОБАВЕЗЕ.....	9
6. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ.....	9

УВОД

Полазећи од чињенице да је превенција, спречавање, откривање и сузбијање насиља међу дјецом и младима од општег друштвеног интереса, те прихватајући обавезе из члана 19. Конвенције о правима дјетета, који гласи: „Државе уговорнице ће предузети све одговарајуће законске, управне, друштвене и образовне мјере да би се дијете заштитило од свих облика физичког или менталног насиља, повреде или злостављања, занемаривања или немарног поступка, злоупотребе или експлоатације, укључујући сексуално злостављање, док је на бризи родитеља, законских старатеља или било које друге особе која се брине о дјетету”.

Министарство просвјете и културе Републике Српске и
Министарство унутрашњих послова Републике Српске,
п о т п и с у ј у ћ и

ПРОТОКОЛ О ПОСТУПАЊУ У СЛУЧАЈЕВИМА ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА МЕЂУ ДЈЕЦОМ И МЛАДИМА У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ СИСТЕМУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Утврђују поступања и дјеловања институција потписника Протокола с циљем превенције, спречавања, откривања и сузбијања насиља и даље интервенције у свим случајевима вршњачког насиља у васпитно-образовном систему, како би се пружила потребна подршка, прије свега дјетету али и онима који се о дјетету брину.

Протоколом се такође утврђују даљи поступци приликом пружања помоћи и подршке дјечи жртвама и починиоцима насиља, као и њиховим родитељима.

1. ОСНОВНИ ЦИЉ ПРОТОКОЛА

Основни циљ је унапређење друштвене бриге за дијете и његову заштиту, те обезбјеђивање потребне помоћи у свим ситуацијама када је дијете изложено неком од облика вршњачког насиља, на начин да се осигура адекватна, благовремена и континуирана реакција надлежних институција и служби.

2. ДЕФИНИЦИЈА НАСИЉА

Насиљем међу дјецом и младима сматра се свако намјерно насилно понашање усмјерено према дјецом¹ и младима² од стране њихових вршњака³, учињено с циљем

¹ Према Конвенцији о правима дјетета из 1989. године, дијете означава сваку особу млађу од осамнаест годин, осим ако се законом који се примјењује на дијете граница пунољетства не одреди раније.

² Према Закону о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку („Службени гласник Републике Српске”, бр.13/10 и 61/13), малољетник је дијете које је у вријеме извршења кривичног дјела навршило 14 година, а није навршило 18 година живота и према коме се могу изрећи кривичне санкције и друге мјере предвиђене овим законом, а млађе пунољетно лице је лице које је у вријеме извршења кривичног дјела навршило 18, а није навршило 21 годину живота.

³ Термин вршњаци односи се на широки распон категорија дјеце и младих. Термин "млади" подразумијева одређење "млађи пунољетник" како је то дефинисано и објашњено у фуснотама 1 и 2.

повређивања, а које се, независно о мјесту извршења, може разликовати по облику, тежини, интензитету и временском трајању.

Насиље подразумијева шест дефинисаних фактора/елемената:

1. Намјера да се нанесе повреда или штета;
2. Интензитет и трајање;
3. Моћ насилника;
4. Рањивост жртве;
5. Мањак подршке;
6. Посљедице.

Најчешћим облицима вршњачког насиља сматрају се:

- **Физичко насиље** у било којем облику, на примјер: ударање, гурање, гађање, шамарање, чупање, закључавање, напад различитим предметима, плување и слично, без обзира да ли је код нападнутог дјетета наступила физичка повреда;
- **Психичко и емоционално насиље**, које подразумијева: оговарање, називање погрдним именима, исмијавање, застрашивање, изругивање, намјерно занемаривање и искључивање из групе којој припада или искључивање и забрањивање учествовања у различитим активностима с циљем nanoшења патње или бола, ширење гласина с циљем изолације дјетета од осталих ученика, одузимање ствари или новца, уништавање или оштећивање дјететових ствари, понижавање, наређивање или захтијевање послушности или на други начин довођење дјетета у подређени положај, као и сва друга понашања почињена од дјетета и младе особе, којима се другом дјетету намјерно наноси физичка и душевна бол или срамота;
- **Сексуално насиље**, које подразумијева сваки вид вербалног, гестовног или физичког контакта са сексуалним садржајем, с циљем узнемиравања и намјерног nanoшења физичке или душевне боли и срамоте дјетету или младима;
- **Социјално насиље**, које подразумијева искључивање из групе и дискриминацију и односи се на сљедеће облике понашања: раздвајање дјетета од других на основу различитости, довођење у позицију неравноправности и неједнакости, изолацију, недружење, игнорисање и неприхватање по било којем основу;
- **Електронско/дигитално насиље**, које укључује било какав облик слања порука (електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-страница, путем друштвених мрежа) којем је циљ повређивање, узнемиравање или било какво друго nanoшење штете дјетету - увредљиве и пријетеће поруке, поруке непримјереног садржаја, изношење личних и породичних података с циљем вријеђања дјететовог достојанства, лажно представљање и употреба лажног идентитета, слање фотографија/снимака које вријеђају дјететово достојанство, подстицање говора мржње, искоришћавање дјецe за дјечију порнографију, врбовање дјецe за проституцију и слично. Електронско насиље може бити присутно 24 сата дневно, и сваки дан у седмици, и на сваком мјесту на којем су дјецa до сада била потпуно заштићена.

Врсте насиља према интензитету:

- **Сукоб лакшег интензитета** има следећа обиљежја: не постоје елементи наведени за насиље; дјеца не инсистирају да мора бити по њиховом по сваку цијену; могу дати разлоге зашто су у сукобу; упуте извињења или прихвате рјешење да нико није побиједио; слободно преговарају да би задовољили своје потребе; могу промијенити тему и ријешити ситуацију;
- **Насилничко понашање**, које карактерише средњи и тежи интензитет, разликује се од једнократних инцидената и дјечијих свађа или туче, јер се ради о агресивном понашању којим се намјерно неке чини зло, понављању таквог понашања током одређеног времена и неравноправном односу снага (јачи против слабијег или група против појединца);
- **Насиље и злостављање**, које карактерише тежи интензитет, укључује различита понашања: вербално (добацивање, изругивање, омаловажавање, пријетње), социјално (избјегавање, игнорисање, искључивање из активности, оговарање и ширење зловних трачева), психичко (оштећивање имовине, крађа и бацање ствари, пријетећи погледи, праћење) и физичко (гурање, рушење, ударци), која се понављају или имају континуитет, а учињена су с намјером повређивања или nanoшења бола дјетету.

3. ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ИНСТИТУЦИЈА

А / ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНЕ УСТАНОВЕ

Сви запослени у васпитно-образовним установама дужни су предузети мјере заштите права дјетета и о сваком кршењу тих права, поготово када се ради о насиљу над дјететом, предузети мјере ради откривања проблема и пружања одговарајуће помоћи дјетету те имају обавезу пријављивања дјела на штету дјецe која су дефинисана Законом о кривичном поступку.

У случају присуства неког од облика насиља, запослени у школи дужни су предузети мјере да се одмах заустави и прекине насилно поступање према дјетету те обавијестити раднике стручне службе школе о томе.

Зависно од тежине облика насиља, потребно је затражити помоћ и других радника васпитно–образовне установе, позвати полицију или службу хитне помоћи.

ОБАВЕЗНИ ПОСТУПЦИ СТРУЧНЕ СЛУЖБЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНЕ УСТАНОВЕ У СЛУЧАЈУ САЗНАЊА, ПРИЈАВЕ ИЛИ ДОЈАВЕ О ВРШЊАЧКОМ НАСИЉУ

За тежи интензитет насиља

Уколико је дијете повријеђено у мјери која захтијева љекарску интервенцију или преглед, или се према околностима случаја може разумно претпоставити или посумњати да је потребна интервенција или преглед, потребно је:

- 1) Одмах позвати службу хитне помоћи или на најбржи могући начин, који не штети здрављу дјетета, отпратити дијете или осигурати пратњу дјетета од стране двије особе до љекара те сачекати долазак дјететових родитеља или старатеља (у даљем тексту родитељ);
- 2) Обавијестити полицију и надлежни центар за социјални рад;
- 3) Обавијестити родитеље дјетета жртве насиља, упознати их са свим чињеницама и околностима које су до тада познате те о активностима које ће бити предузете;
- 4) Обавијестити родитеље дјетета које је починило насиље, упознати их са свим чињеницама и околностима које су до тада познате и о активностима које ће бити предузете;
- 5) Обавијестити директора школе о случају и предузетим мјерама, а директор ће писану информацију о случају доставити Министарству просвјете и културе, које ће се исте информације придржавати приликом комуникације са медијима;
- 6) Дјетету жртви насиља пружити плански и континуирану савјетодавну и стручну помоћ те подршку у складу са професионалном етиком, док год за то постоји потреба, а према процјени стручне службе школе;
- 7) Родитељима дјетета које је жртва вршњачког насиља дати обавјештења о могућим облицима савјетодавне и стручне помоћи дјетету у васпитно-образовној установи и изван ње, с циљем подршке и оснаживања дјетета те превазилажења трауматског доживљаја;
- 8) Родитеље дјетета које је починило насиље позвати на укључивање у савјетовање или стручну помоћ унутар школе или изван ње и обавијестити их о обавези васпитно-образовне установе да случај пријави надлежном центру за социјални рад, полицији или другим надлежним институцијама;
- 9) Плански и континуирано радити са дјететом које је починило насиље у складу са професионалном етиком, док год за то постоји потреба а према процјени стручне службе школе;
- 10) Написати службену забиљешку, те попунити одговарајући образац за евиденцију података о насиљу, који се доставља надлежним институцијама за одређени временски период.

За средњи интензитет насиља

- 1) По пријави, односно дојави о насиљу или сазнању о насиљу, обавити разговор са дјететом жртвом насиља, у складу са професионалном етиком;
- 2) Обавијестити родитеље дјетета жртве насиља, упознати их са свим чињеницама и околностима које су до тада познате и обавијестити их о активностима које ће бити предузете;
- 3) Обавијестити родитеље дјетета које је починило насиље, упознати их са свим чињеницама и околностима које су до тада познате и о активностима које ће бити предузете;
- 4) Обавијестити директора школе о случају и предузетим мјерама, а директор ће писану информацију о случају доставити Министарству просвјете и културе, које ће се исте информације придржавати приликом комуникације са медијима;
- 5) Дјетету жртви насиља пружити планску и континуирану савјетодавну и стручну помоћ и подршку, у складу са професионалном етиком и док год за то постоји потреба, а према процјени стручне службе школе;

- 6) Родитељима дјетета које је жртва вршњачког насиља дати обавјештења о могућим облицима савјетодавне и стручне помоћи дјетету у васпитно-образовној установи и изван ње, с циљем подршке и оснаживања дјетета;
- 7) Родитеље дјетета које је починило насиље позвати на укључивање у савјетовање или стручну помоћ унутар школе или изван ње и обавијестити их о обавези васпитно-образовне установе да случај пријави надлежном центру за социјални рад, полицији или другим надлежним институцијама, уколико се насилничко понашање настави;
- 8) Плански и континуирано радити са дјететом које је починило насиље у складу са професионалном етиком, док год за то постоји потреба, а према процјени стручне службе школе;
- 9) Написати службену забиљешку, те попунити одговарајући образац за евиденцију података о насиљу, који се доставља надлежним за одређени временски период;
- 10) Уколико стручна служба школе процијени да је насиље прерасло у виши интензитет, поступа се по тачкама за тежи интензитет насиља.

За лакши интензитет насиља

- 1) По пријави, односно дојави о насиљу или сазнању о насиљу, обавити разговор са дјететом жртвом насиља, у складу са професионалном етиком;
- 2) Обавити разговор са дјететом које је извршило насиље, у складу са професионалном етиком;
- 3) Водити савјетодавни разговор са учесницима у насиљу, с циљем мирног рјешавања и превазилажења конфликтне ситуације;
- 4) Дати препоруке одјељењском старјешини за даљи рад са ученицима и праћење њиховог понашања с циљем сузбијања насиља и превенције појаве средњег и тежег интензитета насиља;
- 5) Написати службену забиљешку те попунити одговарајући образац за евиденцију података о насиљу, који се доставља надлежним институцијама за одређени временски период;
- 6) Уколико се не нађе компромисно рјешење те стручна служба школе, у сарадњи са одјељенским старјешином, процијени да је насиље прерасло у виши интензитет, поступа се по тачкама за средњи, односно за тежи интензитет насиља.

Б / ПОЛИЦИЈА

У случају пријаве насиља или сазнања о извршеном насиљу међу дјецом, која је упућена од стране васпитно-образовне установе, центра за социјални рад, Омбудсмана за дјецу Републике Српске, дјетета, његовог родитеља, законског заступника или другог лица, надлежна полицијска станица дужна је:

- 1) Одмах упутити полицијског службеника на мјесто догађаја ради предузимања законом прописаних мјера и радњи, те предузети потребне радње с циљем пружања помоћи жртви, а ради спречавања настављања насиља, као и здравственог збрињавања жртве;

- 2) Утврдити чињенице потребне за разрјешавање догађаја те предузети све мјере и радње прописане законом на документовању евентуалног постојања елемената кажњиве радње;
- 3) У случајевима интервенције припадника полиције, када се утврди постојање основа сумње да је почињено кривично дјело или прекршај, овлаштена службена лица поступиће у складу са прописима из своје надлежности;
- 4) Овлаштена службена лица ће предузимање мјера и радњи према малољетном извршиоцу насиља обавезно вршити у присуству родитеља или надлежних представника центра за социјални рад, односно у складу са одредбама Закона о заштити и поступању са дјецом и малољетницима у кривичном поступку и Законом о прекршајима;
- 5) У складу са важећим прописима, провести хитне истражне радње те, у зависности од околности догађаја, поднијети извјештај надлежном тужилаштву, односно поднијети захтјев за покретање прекршајног поступка надлежном суду;
- 6) О свакој примљеној пријави, односно дојави о насиљу међу дјецом и младима, одмах обавијестити надлежни центар за социјални рад, а ради предузимања мјера одговарајуће заштите из њихове надлежности;
- 7) Водити одговарајуће евиденције података о случајевима пријаве или дојаве о насиљу међу дјецом и младима.

4. ОБЛИЦИ И НАЧИН САРАДЊЕ

Провођење активности у вези са превенцијом, спречавањем, откривањем и сузбијањем вршњачког насиља међу дјецом и младима у васпитно-образовном систему, као и примјена овог протокола, претпоставља успостављање сарадње надлежних институција које учествују у превенцији, спречавању, откривању и сузбијању насиља међу дјецом и младима.

С циљем подршке овим активностима, биће формирани школски мултисекторски тимови. Тим чини најмање седам сталних чланова и повремени чланови. Институције ће створити услове за несметан рад чланова тима у васпитно-образовним установа за које су именовани. Тимови ће израдити програме рада који ће садржавати активности и мјере с циљем превенције и поступања у случају вршњачког насиља међу дјецом и младима. Састав, именовање чланова и начин рада тима прописан је програмом под називом “Брига о дјеци-заједничка одговорност и обавеза”, који је доступан на званичним интернет страницама Министарства просвјете и културе Републике Српске и Републичког педгошког завода.

Једна од мјера унапређења сарадње надлежних је и успостављање телефонске линије за пријављивање случајева насиља у васпитно-образовним установама и система видео-надзора у васпитно-образовним установама.

Надлежне институције ће:

- Успоставити ефикасне начине сарадње и размјене значајних података, како у погледу појединих случајева насиља, тако и о достигнућима у рјешавању проблема насиља међу дјецом и младима;
- Осигурати другој надлежној институцији одговарајуће податке о случају и поступању ради потпуног увида у предузете активности, с циљем свеобухватне заштите дјеце;
- Успоставити сарадњу са другим установама које би у конкретном случају могле помоћи те са стручњацима који се баве проблематиком вршњачког насиља.

5. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ И ОБАВЕЗЕ

У оквиру редовних активности, васпитно-образовне установе ће о проблему насиља међу дјецом и младима редовно извјештавати и родитеље и дјецу, те их подстицати да пријављују насиље. Васпитно-образовна установа ће континуирано радити на стварању **климе нулте толеранције на насиље!**

Током наставних и ваннаставних активности, организовањем предавања, родитељских састанака, радионица, приредби, објављивањем пригодних садржаја на огласној табли и интернет страници васпитно-образовне установе, кроз часове одјељенске заједнице или на друге одговарајуће начине, васпитно-образовна установа ће промовисати моделе ненасилне комуникације, међусобне толеранције и уважавања.

У све активности у вези са превенцијом насиља међу дјецом и младима потребно је укључити дјецу и младе, њихове родитеље, васпитно-образовне раднике и остале стручне особе као активне учеснике и партнере, како би се дугорочно промовисали принципи ненасиља, као предуслова квалитетног и сигурног одрастања дјеце.

Свеобухватна и мултисекторска заштита дјеце подразумијева заједнички рад свих надлежних институција, као и рад кроз мултисекторски тим, јер препуштање терета одговорности и дјеловања само једном учеснику (на примјер само школи, полицији или центру за социјални рад) неће дати очекиване резултате, нити ће допринијети смањивању вршњачког насиља међу дјецом и младима у образовном систему.

С циљем ефикасног поступања по овом протоколу, сваки потписник Протокола ће водити евиденцију у свом ресору о пријавама или дојавама о насиљу међу дјецом и младима и поступању по пријавама или дојавама.

6. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Потписници овог протокола дужни су да упознају све службе и установе из своје надлежности са разлозима и циљевима његовог доношења, те су дужни да обезбиједи његову доступност, као и да предузму све потребне мјере ради његове досљедне примјене.

Потписници овог протокола који предузимају мјере и активности у заштити дјецe од насиља дужни су поступити у складу са процедурама и активностима утврђеним овим протоколом.

Све надлежне институције, установе и службе које су одговорне за примјену Протокола, потписом овлашћеног лица ће потврдити упознатост с његовим одредбама и преузети одговорност за његову примјену.

Потписивањем овог протокола престаје да важи Протокол о поступању у случајевима вршњачког насиља међу дјецом и младима у образовном систему из новембра 2008. године.

Одредбе Протокола о поступању у случају насиља, злостављања или занемаривања дјецe („Службени гласник Републике Српске“, број: 82/13) које нису у супротности са овим протоколом, примјениваће се и даље у васпитно-образовним установама.

Бања Лука, март 2019. године

Министарство просвјете и културе Републике Српске

Министар Наталија Тривић

07.04/052-242/19

26.03.2019.

Министарство унутрашњих послова Републике Српске

Министар Драган Лукач

С/М-020-62/19

26.03.2019.